

ŞERAFETTİN EREL

ÖNEMLİ
BİR KAÇ KİTÂBE

D. Baş No: 26 103

BAHA MATBAASI
İSTANBUL — 1971

Yer No: 26 103

1968

1968

1968

1968

ŞERAFETTİN EREL

Aziz Ustazım Nurettin Ağa Beye
Hürmetlerimle 23.4.971
V. Erel

ÖNEMLİ BİR KAÇ KİTÂBE

BAHA MATBAASI
İSTANBUL — 1971

ÇEKÜL KÜTÜPHANESİ	
DEMİRBAŞ NO.	ab 103
SINIFLAMA NO.	ab 103
BAĞIŞCI	M. Sözen
GELİŞ TARİHİ	2007

BAŞLARKEN

Fatih Sultan Mehmet, Gebze çayırında vefat ettiğinde onun sadrazamı bulunan Karamanî Mehmet Paşa, Fatih'in ölümünü halktan gizlemek için gayret sarfetmiş fakat bunda muvaffak olamamış ve aleyhinde harekete geçen yeniçeriler tarafından öldürülmüştür.

Gerek büyük hükümdar Fatih'in ölümü ve gerek onun veziri âzamı bulunan Mehmet Paşanın öldürülme olayı henüz gerektiği gibi aydınlanmamıştır.

Karamanî Mehmet Paşanın mezarına dikilen taşların yazıları da türlü şekillerde okunmaya elverişli ve değişik mânalar ifade eden kelimelerle kaleme alınmış olduğu görülmektedir.

Zamanın büyük âlimi Şeyh Vefa tarafından tanzim edildiği anlaşılan baş ucundaki taşın dış yüzü çok açık bir ifadeyle kaleme alınmış olduğu halde iç tarafı *بائياً - هائياً - ضائياً* gibi muğlak kelimelerle tertip ve hâk edilmiş olduğu görülmektedir.

Baş ucundaki taşın her iki yüzünde bir tek harf ve bir kaç nokta hatası bulunmasına karşılık ayak ucundaki ve sonradan yazıldığı anlaşılan taşın yazıları bir muamma gibi tertip edilmiş hattâ hatalarla dolu gibi bir şekil arz etmektedir.

Zamanın büyük şahsiyeti Karamanîyi seven ve onun öldürülmesinden üzülen kimseler Bayezitten ve yeniçerilerden çekindikleri için olmalı ki çeşitli mânalara elverişli kelimelerle yazılan bu taşları mezarına dikmişlerdir. Tarihi önem taşıyan bu kitâbeler mütehasıs bilginciler tarafından aşağıda isimlerini kaydettiğim eserlerde neşredilmiştir.

1 — İbrahim Hakkı Konyalı "Tevarihi Selâtini Osmaniye" sahife 335-336.

2 — Ekrem Hakkı Ayverdi. "Fatih Devri Mimarisi" sahife 428.

3 — İsmail Ayanoglu "Vakıflar Dergisi" sayı 4 sahife 194.

Bu eserlerde bu kitâbeler, değişik şekillerde okunmuştur.

Biz de tarihi değeri büyük olan bu kitâbelerin okunuşuna ufak bir katkıda. Bulunarak Neşretmeyi Faideli gördük.

Baş ucundaki taşın iç yazısı :

- قال في تاريخه الشيخ وفا
(1) لشهيداً سراً سراً بائياً
٨٨٦
(2) آخر الجمعة الأولى ضائياً
(3) من رحيل خميس في رابع
(4) لربيع مولدى هائياً

Türkçesi : Onun tarihi için Şeyh Vefa söyledi; öyle bir şehittir ki, Bai sırrın sırrı olmuştur. 886 Mevlid ayı sayılan hicrî Rebiy ayının dördündeki ordu dönüşünden (yahut perşembe günkü) dönüşünden sonraki birinci cuma günü sonunda ışık varken (şehit olmuştur.) (5).

1 — Baiya; tarih düşürmek için kullanılan bu kelimedden Beyazıt'ın kasedilmiş olması ihtimali çok kuvvetlidir. Yani Beyazıt'a ait sırrın şehididir.

2 — **Z**aiya; ışıkvarken (gündüz).

3 — Hamis; Beşli'yani sağ, sol, ön, arka, orta gibi beş koldan ibaret ordu mânasına geldiği gibi perşembe mânasına da gelmektedir.

4 — Haiya; hicrî mânasıdır.

5 — Rebiy ayının dördüncü günü Karaman'in İstanbul'a dönüşü ve Fatih'in ölüm günü, aynı ayın beşinci gününe rastlayan Cuma günü de Karaman'in ölüm tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

Başucundaki taşın dış yüzü :

هو الرحيم
استشهد المرحوم محمد پاشا
ابن عارف چلبی الجلالی الصدیقی
رحمهما الله رحمة واسعة
غفر الله لمن قرأ لهما الفاتحة
وصلی الله علی سیدنا محمد واله وصحبه

TÜRKÇESİ :

Rahim olan Allah'tır.

Celâliye (Celâlettin Rumî olsa gerek) Sıddıkiyye (Ebu Bekir olsa gerek) mensup. Arif Çelebinin oğlu Mehmet Paşa şehit edildi. Her ikisine de Allahın rahmeti geniş olsun. Her ikisinede Fâtiha okuyanların günâhlarını Allah affetsin. Seyyidimiz Muhammet Peygambere ve ehli ve sahabesine Allahın salâvatı olsun.

Ayak ucundaki taşın iç yazısı :

- الباقى
رحمة الله الاعز الاعلى
(1) اشهد ان شهيداً زريح
(2) آخر الجمعة الاولى قدر نايح
(3) من رحيل خماس فى ربيع
الربيع مولدى تاريخ
سنة ٨٨٦

TÜRKÇESİ :

Bakiy kalan Allahlır.

Aziz, Büyük Allah Rahmet Etsin Ben şahadet ediyorum, bu şehit (ayın) birinci Cuma günü sonunda İlk baharda mevlit ayı sayılan Rebiy ayında ordu dönüşü ağlatıcı kaderin zehirlediği şehittir Sene 886.

- (1) Zerh = Yemeğe zehir katmak
- (2) Navh = ağlamak. Nâyh Kelimesi tarih diye okunursa, tarihin kaderi mânasına gelir.
- (3) Hûmas = Beşli = Ordu. Bu kelime Ş harfi ile Humaş okunursa gizli cinayet mânasına gelmektedir.

Ayak ucundaki taşın dış yazısı :

الباقى
و مذتات
الشهادت رجا
تاريخ شهيد
دتب حبا فى هنا
1 — سنة ستته و ثمان نين نماء
سنة ٨٨٦

TÜRKÇESİ :

Şehadeti söylendiği zaman birisi şehidin tarihini rica etti. Sevgi eseri olarak burda tertip edildi. Gaflet onu cemiyetten ayırdı ve başı yarıldı. Bunun bir nemmamlık (fesatlık) eseri olduğu aşikârdır. Sene 886.

Bu kitabenin 1, 2, 3, 4 ncü satırları hatasızdır.

5 nci satırı ise çok düşündürücü bir şekilde yazılmıştır. رتب — Ruttibe — kelimesinin baş harfi (ر) yerine (د) şeklinde yazılmıştır.

Dal'ın üstüne ve (حبا) deki H'nin üstüne birer nokta konulursa

-
- 1 — Sine = Gaflet - uyuklamak.
— Şettetehu = Cemiyetten ayırdı.
— Seme'ne = baş yardı.
— Beyyinun = Aşikâr.
— Namaun = Nemmamlık.

ذئب خبا في هنا diye okunmaktadır. Ve "Kurt burada gizlidir" mânasına gelmektedir.

6 ncı satırda ise sene kelimesinden başka diğer kelimeler tamamen usule aykırı bir şekildedir. Sittete'de bir diş fazladır. سنة سنة و ثمانين olarak yazılması gerekirken سنة سنة و ثمانين şeklinde yazılmıştır.

Bu yazılış hata eseri olmaktan ziyade hata gibi gösterilmeye elverişli bir şekilde ve başka türlü mâna ifade etsin diye tertip edilmiş olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

—oOo—

En eski Osmanlı Kitabesi

Vakıflar dergisi : Sayı II'nin 437'nci Sahifesinde Bursadaki Şahadet Camii kitabesini en eski Türk (Osmanlı) kitabesi olarak göstermiştir. Bu kitabe 738 tarihlidir. Halbuki İznikteki Hacı Özbek mescidinin kitabesi 734 tarihli olup 4 sene ondan daha eskidir.

Daha eski tarihli bir kitabe ortaya çıkana kadar bu kitabeyi en eski olarak kabul etmek lâzımdır, kanaatindeyim.

—oOo—

RUMELİHİSARI KİTABESİ :

İstanbulun en eski ve tarihi önemi büyük olan bu kitabe, Prof. Gabriel, Halil Ethem ve Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi tarafından neşredilmiştir.

Bu kitabenin okunuşundada tenakuzlar vardır. Hisarın ne kadar zamanda bitirildiğini açıklayan ve ferağa minha li-temami şehreyn ibaresini ve farağa minha li temami şehri R şeklinde okumuşlar. Ve bu R harfinin hangi ayı kastettiği üzerinde durmuşlarsada müsbet bir karara varamamışlardır.

Bu kitabenin bir tanesi Zağanos paşaya ait, Büyük kulenin kapısı üzerindedir. Diğer bir teneside deniz kenarındaki kule üzerindedir. Deniz kenarındaki kitabede Şhreyne kelimesi gayet açık okunmaktadır.

Dört ayda yapıldığı anlaşılan hisarın iki ay hazırlık müddeti ve Şhreyne kelimesinin ifade ettiği iki ayda duvarların örülme müddeti olduğu anlaşılmaktadır.

Bu kitabe tarafımdan 1955 14 Temmuz tarihli Tercüman Gazetesinde neşredilmiştir.